

Załącznik Nr 1
do Uchwały Rady Gminy Przemyśl
Nr /2022 z dnia 29 grudnia 2022r.

Lokalny Program Ośłonowy

„Pomoc Sąsiedzka w Gminie Przemyśl”

na lata 2023 - 2025

Wprowadzenie

Starzejąca się populacja od lat stanowi duże wyzwanie dla polityki społecznej. Europa szybko się starzeje, przyrost naturalny maleje. Wzrost odsetka osób starych w społeczeństwie Polski nabiera coraz większego tempa. Główny Urząd Statystyczny alarmuje, że do roku 2035 udział osób w wieku 65 i więcej lat (65 lat powszechnie przyjmuje się jako umowną granicę starości) zbliży się do ¼. Stopień sprawności osób w podeszłym wieku zależy od procesu starzenia, występowania schorzeń, stylu życia oraz czynników społeczno-środowiskowych i psychicznych występujących w ciągu życia. Zmniejszająca się z wiekiem sprawność powoduje wzrost zapotrzebowania na różne formy opieki. Kluczowym jest, aby wsparcie udzielane seniorom czy też osobom niepełnosprawnym lub schorowanym, miało charakter środowiskowy i personalny – było udzielane lokalnie, w miejscu zamieszkania osoby potrzebującej, z uwzględnieniem jej stanu zdrowia i zdolności psychofizycznych. Światowa Organizacja Zdrowia niejednokrotnie zwracała uwagę na to, że to właśnie środowisko społeczne pozwala osobom starszym dłużej pozostać samodzielnymi. Program „Pomoc Sąsiedzka w Gminie Przemyśl”, wpisuje się w założenia *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027 polityka publiczna z perspektywą do roku 2030*, w którym to zapisano, że rozwój usług środowiskowych dla osób, które potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu są odpowiedzią na ideę procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych rozumianego jako długofalowy proces przejścia od usług świadczonych w instytucjach do usług świadczonych w środowisku lokalnym, którego końcowym rezultatem będzie odejście od usług społecznych świadczonych w instytucjach na rzecz usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Na potrzeby niniejszego programu przyjmuje się następującą definicję pojęć: usługa sąsiedzka czy pomoc sąsiedzka - to wsparcie konkretnej osoby z trudnościami życiowymi świadczone przez osobę funkcjonującą w najbliższym otoczeniu. Przez najbliższe otoczenie należy rozumieć sytuację, w której osoba pomagająca ma możliwość stałego kontaktu. Wsparcie dostosowane jest do indywidualnych potrzeb osoby korzystającej z pomocy. Kluczową cechą tej pomocy powinna być bowiem elastyczność, zarówno w ustaleniu osoby świadczącej pomoc, jak i zakresu, form pomocy oraz monitorowania wsparcia.

Lokalny Program powstał w oparciu o następujące regulacje prawne:

1. *Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2021r. poz. 2268) art. 17 ust. 2 pkt 4 tj. „Do zadań własnych gminy należy: 4) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozważania potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych”;*
2. *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027 polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 ;*
3. *Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025;*
4. *Ustawa z dnia 11 września 2015r. (Dz. U z 2015r. poz. 1705) o osobach starszych;*
5. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Przemyśl na lata 2016-2022.*

Jedną z konsekwencji procesu starzenia się społeczeństwa jest zwiększanie się kosztów opieki instytucjonalnej. Lokalny program stanowi alternatywę dla umieszczania osób starszych, niepełnosprawnych lub schorowanych w instytucjach zapewniających całodobowe utrzymanie.

Lokalny Program Osłonowy „Pomoc Sąsiedzka w Gminie Przemyśl” na lata 2023-2025 jest kontynuacją realizowanego od roku 2018 Lokalnego Programu Osłonowego Pomocy Osobom Starszym i Niepełnosprawnym „Pomoc Sąsiedzka w Gminie Przemyśl”. Zasadność kontynuacji Programu wynika również z przeprowadzonych w 2022r., na terenie naszej Gminy badań dotyczących zasadności realizowania ww. programu.

Osoby objęte wsparciem programu potwierdziły że wszystkie działania zawarte w programowym zakresie usług, są w pełni realizowane, podkreślając przy tym duże zadowolenie

z wykonywanych czynności przez opiekuna.

Z badań dowiedzieliśmy się, że uczestnictwo w programie przyczyniło się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa osób wspieranych oraz zmniejszyło poczucie osamotnienia.

Badani zgodnie stwierdzili, że oferowane wsparcie w ramach powyższego programu przyczynia się do podtrzymywania relacji sąsiedzkich. Zdecydowana większość beneficjentów potwierdziła, że jest zadowolona z proponowanej w ramach programu oferty. W swoich wypowiedziach potwierdzili, że najlepszym dla nich opiekunem pozostaje osoba z najbliższego otoczenia.

Na podstawie opinii badanych stwierdzono, że założenie programu dotyczące oddalenia w czasie konieczności skorzystania z płatnych i całodobowych form opieki ma swoje uzasadnienie. Duże znaczenie ma również dla beneficjentów to, że korzystają z usługi sąsiedzkiej nieodpłatnie. Wszyscy badani, byli zainteresowani kontynuacją uczestnictwa w programie w przyszłości.

Dzięki przeprowadzonym badaniom można jednoznacznie stwierdzić, że wdrożenie Lokalnego Programu Osłonowego „Pomoc Sąsiedzka w Gminie Przemyśl” na lata 2023-2025, nadal będzie przyczyniać się do zaspokajania potrzeb życiowych i znacząco wesprze osoby w codziennym funkcjonowaniu.

Podsumowując można stwierdzić, że projektowanie nowych, innowacyjnych programów w lokalnych systemach wsparcia – to przyszłość dla systemu pomocy społecznej.

Diagnoza sytuacji osób starszych, niepełnosprawnych i schorowanych na terenie Gminy Przemysł.

Jedną z głównych składowych kształtujących procesy rozwojowe w gminie są jej mieszkańcy. Potencjał demograficzny gminy Przemysł według danych GUS na lata 2019-2021:

Rok	Liczba ludności w Gminie Przemysł ogółem	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet
2019	10 650	5 309	5 341
2020	10 712	5 329	5 383
2021	10 681	5 297	5 384

Źródło: strona internetowa GUS

Gmina Przemysł jest jedną z gmin powiatu, w której liczba mieszkańców w ostatnich latach ulegała zwiększeniu. Wyjątkiem jest rok 2021, gdzie odnotowano nieduży spadek w liczbie ludności. Liczba ludności w Gminie Przemysł wg. danych GUS za rok 2021 wyniosła – 10 681 osób. Zauważalna jest znacząca liczba osób w wieku poprodukcyjnym na terenie Gminy Przemysł.

Rok	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym
2019	1945
2020	1937
2021	1992

Źródło: strona internetowa GUS

Z informacji pozyskanych od pracowników socjalnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przemysłu wynika, że na terenie gminy znajduje się ok. 20 osób starszych, niepełnosprawnych lub schorowanych mających problemy z wykonywaniem podstawowych czynności dnia codziennego. Trudności te związane są z podeszłym wiekiem, złym stanem zdrowia oraz brakiem możliwości zaspokojenia potrzeb w ww. sferach przez najbliższą rodzinę. Osoby te nie mają możliwości zaspokojenia potrzeb związanych z opieką z uwagi na brak wystarczających środków finansowych. Posiadają one, co prawda dochody przekraczające kryterium ustawowe kwalifikujące do pomocy społecznej, ale zrealizowanie podstawowych, niezbędnych wydatków na żywność, leki itp. uniemożliwia poniesienie dodatkowych kosztów związanych z opieką.

Problemy osób starszych, niepełnosprawnych i schorowanych:

- samotność, poczucie izolacji w otoczeniu;
- konflikty z rodziną i w rodzinie;
- brak zrozumienia i wsparcia ze strony rodziny, brak możliwości uzyskania wsparcia ze strony rodziny;
- brak kontaktu ze środowiskiem;
- choroba, w tym; zaburzenia psychiczne, niepełnosprawność;
- niedołężność i niesamodzielność związana z wiekiem i stanem zdrowia;
- problem w spożywaniu posiłków, korzystaniu z toalety i poruszaniu się;
- zły stan zdrowia;

- problemy z prowadzeniem gospodarstwa domowego: sprzątanie, gotowanie, pranie, robienie zakupów,
- palenie w piecu kuchennym i CO, przynoszenie opału;
- problem z załatwianiem spraw urzędowych;

Potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych i schorowanych:

- potrzeba bliskości - wsparcie i kontakt osobisty, rozmowa, wysłuchanie;
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa poprzez asystowanie i pomoc w trudnościach dnia codziennego (higiena osobista, pomoc w spożywaniu posiłków, wstawanie z łóżka, sadzanie na wózek itp.);
- pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego: gotowanie posiłków, sprzątanie, pranie itp.;
- umawianie wizyt lekarskich, pomoc w dostaniu się do placówek służby zdrowia, podawanie leków, pielęgnacja zalecona przez lekarza;
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.

Osoby pozbawione możliwości zaspokajania ww. potrzeb często zdane wyłącznie na siebie umieszczane są w domach pomocy społecznej i w zakładach opiekuńczo-leczniczych. Sytuacja taka powoduje pogłębienie ich problemów oraz zwiększone obciążenia finansowe dla Gminy, przy czym stwierdzić należy, że GOPS w Przemyślu, już od kilku lat prowadzi politykę społeczną, stwarzającą możliwości środowiskowe, pozwalające pozostać takim osobom w środowisku lokalnym.

Rok	Liczba osób umieszczonych w DPS z terenu Gminy Przemyśl	Koszty pobytu w DPS
2019	8	161 151,07 zł
2020	8	258 977,09 zł
2021	9	279 145,24 zł

Zródło: POMOST

Zorganizowanie dla osób starszych wsparcia w formie pomocy sąsiedzkiej wzmocni jedynie ten kierunek rozwoju zabezpieczenia społecznego, co zmniejszy zapotrzebowanie na umieszczanie ich w instytucjonalnych formach opieki i co za tym idzie zminimalizuje koszty związane z kierowaniem do tych instytucji.

Dodatkowo istotnym faktem jest możliwość zaangażowania w pomoc najbliższego otoczenia oraz propagowanie idei rozwoju wzajemnych relacji między osobami potrzebującymi pomocy a chętnymi do jej udzielenia. Tu pojawia się drugi niezbędny element projektu - *Sąsiad (mieszkaniec tej samej miejscowości lub terenu Gminy Przemyśl)*, który pomaga w czynnościach dnia codziennego, polegających m.in. na przygotowywaniu posiłków, ogrzaniu mieszkania, czy też utrzymywaniu go w czystości. Ponadto załatwia sprawy urzędowe, zaopatruje w żywność i leki, ustala wizyty lekarskie, natomiast podczas pobytu w szpitalu – odwiedza. Organizuje również czas wolny i zapewnia osobie starszej kontakty z otoczeniem (krotnymi, sąsiadami).

Charakterystyka osób świadczących pomoc sąsiedzka:

- chęć pomocy innym;
- potrzeba wyjścia z domu i wyjścia do ludzi;
- potrzeba przydatności i wiary we własne siły;
- potrzeba kontaktu i aktywności.

Sąsiad przez fakt swojej „*bliskości*” przezwycięża poczucie osamotnienia i izolacji osoby niesamodzielnej, jej nieufność i dystans wobec otoczenia. Ponadto rozbudza wrażliwość, empatię i poczucie odpowiedzialności za tą osobę w środowisku jej zamieszkania. W ten sposób inicjuje i podtrzymuje relacje sąsiedzkie – integruje społeczność lokalną. Spojrzenie na jednostkę w perspektywie wzajemnych zależności pomiędzy innymi jednostkami należącymi do wielu grup (takich jak rodzina, grupa sąsiedzka) oraz danego otoczenia społecznego, a także oddziaływanie poprzez zmianę całego środowiska, umożliwi skuteczniejszą zmianę postaw i mentalności jednostek.

I. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Założeniem programu jest wdrożenie pomocy dla osób starszych, niepełnosprawnych lub schorowanych oraz aktywizacja lokalnego środowiska w kierunku tworzenia systemów wsparcia i samoorganizacji. Cel ten będzie realizowany poprzez wprowadzenie usługi/ pomocy sąsiedzkiej świadczonej na rzecz w/w osób. Usługi sąsiedzkie obejmą pomoc w codziennych czynnościach takich jak: załatwianie spraw w urzędach, poradniach lekarskich, realizację recept, dokonywanie zakupów, sporządzanie posiłków, sprzątanie mieszkania oraz zapewnieniu kontaktów z otoczeniem, z wyłączeniem usług pielęgniarских.

Wsparcie w postaci pomocy sąsiedzkiej mogą uzyskać osoby starsze w wieku powyżej 65 r.ż., niepełnosprawne lub schorowane zamieszkujące na terenie Gminy Przemysł. Beneficjentami ostatecznymi projektu będzie do 30 osób (osoby wspierane + osoby wspierające).

Drugim elementem projektu będzie wyłonienie i przygotowanie grupy aktywnych mieszkańców gminy, chętnych do podjęcia pomocy osobom potrzebującym. Osoby, które zdecydują się wziąć pod opiekę osoby wymagające wsparcia, będą zobowiązane do świadczenia pomocy w wymiarze od min. 10 do maks. 60 godzin miesięcznie. Z osobami chętnymi do podjęcia pomocy i z osobami objętymi pomocą zostanie zawarte pisemne porozumienie (Załącznik nr 2 do Uchwały).

II. CEL GŁÓWNY

Celem głównym programu jest zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym lub schorowanym wsparcia i pomocy w podstawowych czynnościach dnia codziennego ułatwiających pozostanie w dotychczasowym miejscu zamieszkania poprzez organizację usług sąsiedzkich w okresie od 2023 do 2025 roku.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Promowanie pozytywnych postaw społecznych propagujących działania na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych lub schorowanych.
2. Poprawa bezpieczeństwa osób starszych, niepełnosprawnych lub schorowanych.
3. Przezwyciężenie poczucia osamotnienia i izolacji.
4. Poprawa jakości życia osób starszych, niepełnosprawnych lub schorowanych.
5. Rozbudzenie wrażliwości, empatii i poczucia odpowiedzialności w środowisku.
6. Inicjowanie i podtrzymywanie relacji sąsiedzkich – integracja społeczności lokalnych.
7. Wzmocnienie więzi społecznych.
8. Poprawa kontaktów w środowisku lokalnym, możliwość nawiązania przyjaźni.
9. Możliwość pozostawienia osób starszych w dotychczasowym przyjaznym środowisku.
10. Oddalenie w czasie konieczności korzystania z płatnych usług opiekuńczych i całodobowych form opieki (DPS, ZOL).

III. KRYTERIA PRYZNANIA USŁUG W POSTACI POMOCY SĄSIEDZKIEJ

1. Pomoc przyznawana będzie osobom starszym, niepełnosprawnym lub schorowanym, których dochód nie przekracza 500% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej - zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
2. Pomoc sąsiedzka obejmuje osoby powyżej 65 r.ż., osoby niepełnosprawne lub schorowane, które nie posiadają dziecka/dzieci. Od tej zasady można odstąpić w przypadku, gdy dziecko/dzieci beneficjentów posiada/ją znaczny stopień niepełnosprawności, lub dochód dziecka/dzieci niezamieszkujących wspólnie z osobą wspieraną nie przekracza 250% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie – zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Powyższe należy udokumentować oświadczeniem złożonym pod klauzulą odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.
3. Pomoc sąsiedzka obejmuje osobę samotnie gospodarującą lub osobę w rodzinie, której wszyscy członkowie rodziny wspólnie zamieszkujący legitymują się znacznym stopniem niepełnosprawności - zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
4. Pomoc może być realizowana jedynie za obopólną zgodą: osoby otrzymującej jak i świadczącej pomoc w ramach usług sąsiedzkich, po podpisaniu deklaracji uczestnictwa (Załącznik nr 3 do Uchwały).
5. Osoba, której zostanie przyznane wsparcie w postaci pomocy sąsiedzkiej nie ponosi jej kosztów.
6. Wybór osób, którym będzie przyznane wsparcie będzie konsultowany z pracownikami socjalnymi GOPS w Przemyślu.
7. Pomoc przyznawana będzie osobom, które nie korzystają z pomocy w formie usług opiekuńczych.
8. Niedozwolone jest realizowanie pomocy sąsiedzkiej, wobec osób, na które pobierane jest świadczenie opiekuńcze w ramach świadczeń rodzinnych.

IV. KRYTERIA DOBORU OSÓB ŚWIADCZĄCYCH POMOC SĄSIEDZKĄ

1. Pomoc świadczona jest przez osobę mieszkającą na terenie Gminy Przemyśl.
2. Wymagana jest odpowiedzialność oraz dyspozycyjność ukierunkowana do osób wspieranych w ramach pomocy sąsiedzkiej.
3. Wybór osób, które będą świadczyć usługi, będzie konsultowany z pracownikami socjalnymi GOPS w Przemyślu.
4. Osoba świadcząca pomoc sąsiedzką nie może być spokrewniona z osobą korzystającą ze wsparcia.
5. Dopuszcza się możliwość świadczenia usługi przez jedną osobę dla więcej niż jednej osoby objętej wsparciem.

V. ZAKRES USŁUG SĄSIEDZKICH

Usługi sąsiedzkie obejmują pomoc i wsparcie osób starszych, niepełnosprawnych, lub schorowanych w podstawowych czynnościach dnia codziennego takich jak:

1. Bezpośrednia pomoc w miejscu zamieszkania związana z :
  - porządkowaniem domu,
  - przyrządzaniem posiłków,
  - robieniem prania,
  - przynoszeniem opału i paleniem w piecu,
  - rozmowami,
  - wspólnym spędzaniem czasu wolnego (np. spacery).

2. Realizacja działań pomocowych poza domem osób starszych takich jak:

- wizyty u lekarza,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,
- odwiedziny w szpitalu,
- pomoc przy robieniu zakupów,
- informowanie najbliższych lub odpowiednich służb o pilnych potrzebach czy pogorszeniu się stanu zdrowia.

Pomoc sąsiedzka będzie dostosowana do indywidualnych potrzeb osób wspieranych. Szczegółowy zakres i wymiar świadczonych usług sąsiedzkich będzie zaakceptowany przez osobę wspieraną i ujęty w porozumieniu zawartym przez beneficjentów programu i pracownika socjalnego GOPS w Przemysłu (Załącznik nr 2 do Uchwały).

VI. FINANSOWANIE

1. Źródłem finansowania zadań zawartych w Lokalnym Programie Osłonowym „Pomoc Sąsiedzka w Gminie Przemysłu” na lata 2023-2025 roku są środki finansowe budżetu gminy stanowiące dochody własne Gminy.

2. Zadania Programu mogą być finansowane z innych źródeł finansowania zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2628).

3. Świadczenie związane ze wsparciem osób w ramach „Pomocy Sąsiedzkiej” ustala się w wys. 15 zł/godz. – i będzie ono wypłacane świadczeniodawcy na podstawie zawartego porozumienia oraz przedstawionej „Kontrolki czasu pracy osoby świadczącej pomoc sąsiedzka” (Załącznik nr 4 do Uchwały), w terminie do 5-go dnia każdego miesiąca następującego po miesiącu świadczenia pomocy sąsiedzkiej.

W latach 2023-2025 roku przewidziano - wsparcie dla 15 osób, w okresie 12 miesięcy w zakresie średnio po 40 godzin miesięcznie (15 osób x 40 godzin x 15,00zł x 12 miesięcy = 108 000 zł), z tym że zakres godzinowy dla poszczególnych osób będzie uzależniony od rzeczywistych potrzeb osoby wspieranej, nie mniejszy jednak niż 10 godzin, a nie większy niż 60 godzin miesięcznie.

VII. ORGANIZACJA I EWALUACJA PROGRAMU

1. Osoby zainteresowane udziałem w projekcie składają deklarację udziału. Deklarację należy złożyć w GOPS w Przemysłu ul. plk. M. Borelowskiego 1 (Załącznik nr 3 do Uchwały).

2. Osoby świadczące usługi w ramach pomocy sąsiedzkiej będą je realizować na podstawie złożonej deklaracji i zawartego porozumienia (Załącznik nr 3 i Załącznik nr 2 do Uchwały).

3. Osoby zainteresowane wsparciem w ramach programu „Pomoc sąsiedzka” składają deklarację udziału i podpisują porozumienie. Deklarację należy złożyć w GOPS w Przemysłu ul. plk. M. Borelowskiego 1. Porozumienie może być zawarte również w miejscu zamieszkania osoby korzystającej ze wsparcia.

4. Pracownicy socjalni monitorują jakość świadczonych usług sąsiedzkich i raz na sześć miesięcy dokonują kontroli w ramach tych usług, odnotowując powyższą czynność na kontrolce czasu pracy osoby świadczącej pomoc sąsiedzka (Załącznik nr 4 do Uchwały); w razie konieczności wprowadzają potrzebne korekty do obowiązujących „Porozumień”.

5. Analiza i ocena realizacji Lokalnego Programu „Pomoc Sąsiedzka w Gminie Przemysłu” za lata 2023 – 2025 będzie przedstawiona Radzie Gminy Przemysłu – przez kierownika GOPS w Przemysłu, w sprawozdaniu z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przemysłu za dany rok realizacji Programu.